

Τὰ παιδιά τ' ἀνυπότακτα

Ἡ συνάντηση ἔγινε ἐντελῶς τυχαῖα, στὸ γαλλόφωνο βιβλιοπωλεῖο, πάνω ἀπ' τοὺς πάγκους, καθὼς περιεργάζονταν τὰ τελευταῖα βιβλία· ἀναγνωρίσθηκαν ὅταν ἀκούμπησε σχεδὸν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον: «Γειά σου Πέτρο», «Γειά σου Περικλῆ». «Βρισκόμαστε πάλι ἐδῶ». «Ἔ! Ναί»· ὁ Πέτρος ἦταν πάντοτε ὀλιγόλογος στὶς προσωπικὲς του συναντήσεις, ἀλλὰ λαλίστατος στὶς δημόσιες. «Χρόνια ἔχουμε νὰ βρεθοῦμε». «Ναί, ἔχεις δίκαιο. Τί κάνεις, μὲ τί ἀσχολεῖσαι τώρα;» «Συνταξιούχος μιὰ δεκαετία περίπου καὶ αἰπόλος». «Ὡραία ἐνασχόληση αὐτὴ καὶ ὑγιεινὴ. Ποῦ τὰς ἔχεις τὰς αἶγας σου;» «Στὸ κτῆμα μου, στὸ χωριό μου». «Ὡραία! θυμᾶμαι εἶχες μεγάλα κτῆματα» «Αὐτὴ εἶναι ἡ ζωή. Κι ἐσὺ εἶχες κάποτε ὀλίγας αἶγας. Τὶς ἄφησες;» «Ναὶ πᾶνε πολλὰ χρόνια τώρα».

Τὰ ἔλεγον αὐτά, ἐνῶ περιεργάζονταν τὰ βιβλία. «Νὰ ἕνα καλό», λέει ὁ Περικλῆς, καὶ δείχνει τὸ βιβλίο τῆς Ἄννας Τσέγκ, "Histoire de la pensée chinoise", "Ἱστορία τῆς κινεζικῆς σκέψεως". «Παρακολουθεῖς καὶ τὰ κινεζικὰ βλέπω τώρα;» «Ἀπὸ χρόνια. Εἶναι ἡ παγκόσμιος δύναμις πλέον»... «Ἔ! Τὰ παραλὲς πάλι», καὶ τοῦ ἔσφιξε ἐλαφρὰ τὸ μπράτσο χαμογελώντας. «Θυμᾶσαι ἀπὸ παλιά, μ' ἀρέσει, ξέρεις· ἔτσι θρέφεται καλύτερα ἡ φαντασία». Γέλασε κι ἀπάντησε, «Ἄς τ' ἀφήσουμε αὐτά· ἐγὼ δὲν τὸ ἔχω διαβάσει πουθενά. Καὶ ξέρεις τὰ παρακολουθῶ ὅλα». «Φαίνεται ὅτι κάποια σοῦ διαφεύγουνε ἢ μᾶλλον δὲν ἀναζητᾶς πλέον τὶς κατάλληλες πηγές». «Δὲν ἀποκλείεται, ὅλα εἶναι πιθανά».

Πῆρε τὸ βιβλίο στὰ χέρια του, τὸ ξεφύλλισε, πῆρε κι ἄλλα σχετικὰ, κάποια τοῦ François Jullien, ἄλλα, τὰ ἀναμετροῦσε σκεπτικὸς· τὸν ἄφησε ὁ Περικλῆς...

«Ἐέρεις; δὲν μὲ πείθουν ἀρκετά, ἂν ὄχι καὶ καθόλου, κι ὅπως καταλαβαίνεις δὲν εἶμαι καὶ τόσο ἄσχετος· παρακολουθῶ τὴν διεθνή ἐπικαιρότητα». «Τὸ πιστεύω, ἀλλὰ τὸ πρόβλημα ἐστιάζεται στὴν προσωπικὴ ἀξιολόγηση, πάντοτε ἄλλωστε αὐτὴ εἶναι ὑποκειμενική». «Θέλεις νὰ τὸ γυρίσουμε στὴ φιλοσοφία βλέπω;» «Δὲν τὸ ἀποτολμῶ, διότι ἐσὺ εἶσαι εἰδικὸς κι ἔχεις τεκμήρια τῆς ἐνασχολήσεώς σου μὲ τὴν φιλοσοφία, τὴν κλασικὴ, τοὺς νεοπλατωνικοὺς κυρίως, τὴν ὀρθόδοξη, τοὺς πατέρες τῆς ἐκκλησίας, τὴν δυτικὴ, τοὺς νεωτέρους, τὰ ἀριστερογενῆ, τὰ ἄλλα, ἀλλ' ἄς τὰ ἀφήσουμε». «Ἐλα κι ἐσὺ δὲν πᾶς πίσω!» «Ἔ, ὄχι δά, δὲν ὑπάρχει καμμία σύγκριση, ἔπειτα ἐγὼ εἶμαι ἄγνωστος στὸν πολὺ κόσμος, πουθενὰ δὲν ἐμφανίζομαι». «Πολὺ σεμνὸς μοῦ ἔγινες ξαφνικὰ καὶ δὲν σὲ θυμᾶμαι ἔτσι!» «Ὅχι σεμνός, τὰ πράγματα

τὸ ἔφεραν». «Καλά, καλά, ὅλοι γνωρίζουνε ποιὸς εἶναι ὁ καθένας μας». «Δίκαιο ἔχεις· εὐτυχῶς εἴμαστε λίγοι σ' αὐτὸν τόπο κι εἴμαστε ὅλοι γνωστοὶ μεταξύ μας. Πάντοτε ἦταν ὀλίγοι οἱ Ἕλληνες· δὲν διακρίθηκαν ποτὲ γιὰ τὴν ποσότητά τους, παρὰ γιὰ τὴν ποιότητά τους». «Ἐπιστρέφεις στὶς ρίζες;» «Ὅσο περνοῦν τὰ χρόνια, ὅλο καὶ περισσότερο· τὸ ἐπιβάλλει κι ἡ ἐποχή».

Δὲν ἀπάντησε ὁ Πέτρος, συνέχισε ὁμως τὴν περιδιάβασή του στὰ σχετικά βιβλία· τὸν ἄφησε ὁ Περικλῆς ψάχνοντας τὰ δικά του... Περιδιάβαζε κι αὐτός, τουλάχιστον ἔτσι ἔδειχνε, ἂν καὶ τελευταῖα εἶχε χάσει τὸ παλιὸ ἐνδιαφέρον του τὸ βιβλιοπωλεῖο, ὅλο καὶ ὀλιγώτερα νέα βιβλία ἔφερνε. Εἶχαν ἀπομακρυνθεῖ μερικὰ βήματα, ὅταν ὁ Πέτρος τὸν πλησιάζει καὶ τοῦ λέει:

«Γιὰ πές μου, σὲ ποιά στοιχεῖα στηρίζεις τὴν ἀποψή σου;» «Ἀπλὰ εἶναι τὰ πράγματα· ἂς θυμηθοῦμε τίς βασικὲς ἀρχές τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἱστορίας». «Τόσο πίσω θὰ πᾶμε;» «Καὶ περισσότερο ἂν χρειασθεῖ!» Χαμογέλασε, τοῦ τὸ ἀνταπέδωσε ὁ Περικλῆς.

Ὅπως θυμᾶσαι τρεῖς εἶναι οἱ βασικὲς ἀρχές ἢ παράγοντες τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας, ἀπ' τὴν ἐμφάνισή της πρὶν ἀπὸ δυόμισι αἰῶνες περίπου: ὁ ἔλεγχος τοῦ κεφαλαίου, ἡ ἀποκλειστικὴ σταδιακὰ παραγωγή καὶ διάθεσις τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων καὶ ἡ προνομιακὴ διάθεσις τῆς προηγμένης τεχνολογίας τῆς ἐποχῆς.

«Γνωστὰ αὐτὰ Περικλῆ;». «Καὶ δὲν νομίζω ὅτι ἔχεις ἀντίρρηση· ἦταν κι οἱ πρῶτες ἐνασχολήσεις ἀμφοτέρων». «Τὰ θυμᾶσαι καλὰ βλέπω!»

Ὅταν λέμε ἀρχές, ἐννοῦμε τὰ στηρίγματα τῆς κοινωνίας ὡς συνόλου καὶ ὡς ἄθροισμα κρατῶν, ὅπως τῶν δυτικῶν στὴν ἐποχή μας, μὲ ἓνα ἢ περισσότερα σὲ ἡγετικὸ ἢ καὶ δεσποτικὰ ἡγεμονεύοντα ρόλο· ἀπ' τὰ στηρίγματα αὐτὰ κανένα δὲν ἰσχύει γιὰ τίς δυτικὲς χῶρες, καὶ περισσότερο, φυσικά, γιὰ τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, ὡς κυριάρχου δυνάμεως τοῦ δυτικοῦ κόσμου μεταπολεμικὰ καὶ κοσμοκράτειρος μετὰ τὴν κατάρρευση τοῦ σοβιετικοῦ συστήματος.

«Καὶ παραμένει ἀκόμη;» «Δὲν θὰ τὸ ἔλεγα. Ἀλλ' ἂν θέλεις ἂς συνεχίσουμε τὴν ἀνάλυσή μας». «Βέβαια, ἐγὼ ἄλλωστε τὸ ζήτησα».

Ὁ ἔλεγχος τοῦ κεφαλαίου ἔχει περάσει πλέον στὴν Κίνα καὶ στὶς ἀναδυόμενες οικονομίες, ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια, μὲ τὴν Ἀμερικὴ σὲ ἀπόλυτη ἐξάρτηση ἀπ' αὐτές· ἤδη οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖες καλύπτουν τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν δανειακῶν τους ἀναγκῶν, μὲ τὴν ἀγορὰ τῶν

κρατικῶν ὁμολόγων τους, ἀπ' τὴν Κίνα, ἐνῶ τὰ Χρηματιστήρια τοῦ Χόνγκ Κόνγκ καὶ τῆς Σαγκάης, ἀλλὰ καὶ τῆς Σιγκαπούρης καὶ τῆς Βομβάης καὶ τοῦ Σάο Πάολο ἔχουν πολὺ μεγαλύτερο κύκλο ἐργασιῶν ἀπὸ ἐκεῖνον τῆς Γουὼλ Στρήτ καὶ τοῦ Σίτυ, ἵνα μὴν ἐπεκταθῶμεν περισσότερο...

«Τί εἶναι αὐτὰ πού λές; Αὐτὰ δὲν τὰ διαβάζω πουθενά!» «Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ τί διαβάζεις; Πέτρο. Ἡ ἀνάγνωση τοῦ ἡμερησίου κύκλου ἐργασιῶν τῶν Χρηματιστηρίων καὶ τῆς ἀγορᾶς ὁμολόγων εἶναι ἐπαρκῆς ἀπόδειξη». «Ἔχεις δίκαιο ἴσως, γιατί αὐτὰ δὲν τὰ διαβάζω ἐγώ, ἀλλὰ δὲν γράφονται στὸν τύπο». «Ἡ εὐθύνη εἶναι δική σου πού τὸν διαβάζεις, ὄχι τῶν ἄλλων, ὅσων τὰ γράφουν· ἀναγνώστες δουλικούς ἀναζητοῦν αὐτοί». «Ἐσὺ δὲν τὸν διαβάζεις;» «Ποτέ». «Μὰ κάποτε ἠσχολεῖσο μὲ αὐτόν». «Πάλαι ποτέ, τὸν καιρὸν ἐκεῖνον. Τώρα ὄχι, ὅπως σοῦ εἶπα εἶμαι αἰπόλος κι εἶμαι ὑπερήφανος, διότι ἀσκῶ ἓνα ἀξιοπρεπές ἐπάγγελμα». «Δηλαδή δὲν τὶς διαβάζεις καθόλου;» «Σχεδὸν ποτέ. Ἡ μᾶλλον καλύτερα, τὶς ξεφυλλίζω στὸ διαδίκτυο, ἔτσι πεταχτά, κι ὅταν ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ χαρτί στὸ σπίτι μου, ἀγοράζω καναδυὸ στὴν τύχη τὴν Κυριακή». «Δηλαδή, αὐτὰ πού λές ἰσχύουνε;» «Μπορεῖς νὰ τὰ ἐλέγξεις...»

Λοιπόν, τὰ συμπεράσματα αὐτὰ ἐνισχύονται κι ἀπ' τὰ στοιχεῖα τῶν συναλλαγματικῶν διαθεσίμων τῶν διαφόρων χωρῶν, μὲ τὴν Κίνα πρώτη, μὲ περίπου τρία τρις δολλάρια, τὴν Ἰαπωνία στὸ ἓνα περίπου, τὴν Εὐρωζώνη στὰ ἑξακόσια δις καὶ τὴν Ρωσία στὰ πεντακόσια, ἐνῶ ἡ Ἀμερικὴ περιορίζεται στὰ ἑβδομήκοντα μὲ ὀγδοήκοντα δις. Φυσικὰ ἐδῶ πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ τὴν κίνηση κεφαλαίων, μὲ τὴν μαζικὴ εἰσροή τους στὴν Κίνα καὶ προσφάτως στὶς ἄλλες ἀναδυόμενες χῶρες, ἐνῶ οἱ περισσότερες ἀπ' αὐτὲς ἔχουν ἐπιβάλει ἀρνητικὸ ἐπιτόκιο στὶς ξένες καταθέσεις στὶς τράπεζες τους. Αὐτά, γιὰ τὸν πρώτο παράγοντα.

«Ἄς τὰ δεχθοῦμε, διότι δὲν εἶμαι πρόχειρος πρὸς ἀπάντησίν σου». «Ὅποτε εἶσαι ἔτοιμος, εἶμαι στὴ διάθεσή σου». «Τὸ προσπερνῶ».

Ὁ δεύτερος παράγων εἶναι ἡ παραγωγή βιομηχανικῶν προϊόντων, ἢ ὅποια πέρασε σχεδὸν πλήρως στὶς ἀναδυόμενες οἰκονομίες, ὄχι μόνο τῶν διαρκῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν παραγωγικῶν προϊόντων, μὲ τὴν ἐξαίρεση τῆς παραγωγῆς τῶν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν· ἀποτελεῖ κοινὴ διαπίστωση ὅτι τὰ κινεζικὰ προϊόντα ἔχουν κατακτήσει τὴν παγκόσμια ἀγορὰ κι ἀκολοθοῦν τὰ ἰνδικά, τὰ ρωσικά, τὰ βραζιλιανά, τὰ ἰνδονησιακά... Οἱ παραδοσιακὲς βιομηχανικὲς χῶρες ἀδυνατοῦν ἀνταγωνίζεσθαι τὶς ἀναδυόμενες στὸν προνομιακὸ τους χῶρο τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων· ἢ ἐπίσκεψη στὴν ἀγορὰ τὸ ἐπιβεβαιώνει.

«Βλέπω χρησιμοποιεῖς καὶ ἀπαρέμφατο;» «Γιατί δὲν ταιριάζει; ἀρμόζει μᾶλλον καλύτερα;» «Στὴν ἀρχὴ μὲ ξάφνιασε, ἀλλὰ ὅσο τὸ σκέπτομαι, δὲν τὸ θεωρῶ ἄσχημο». «Τὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα». «Πολὺ μακρὰ τὸ πᾶς!» «Ὅπως τὸ πάρει κανεῖς».

Εἶναι κοινὴ διαπίστωση πλέον καὶ δὲν νομίζω ὅτι ἔχεις ἀντίρρηση σ' αὐτά. Ἐξαιρέση ἀποτελεῖ μόνο, ὅπως προαναφέραμε, ὁ κλάδος τῶν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν, δηλαδὴ τῶν παραγωγικῶν ἀγαθῶν τῶν προοριζομένων γιὰ τὴν παραγωγή ἄλλων παραγωγικῶν ἀγαθῶν, τῆς βαρειᾶς βιομηχανίας, ὅπως εἶναι γνωστὴ· στὸν κλάδον αὐτὸν κυριαρχεῖ ἡ γερμανικὴ βαρεῖα βιομηχανία κατὰ παράδοση καὶ προσφέρει τὴν μοναδικὴ ἐλπίδα ἀνταγωνισμοῦ τῆς Εὐρωζώνης, μαζὶ μὲ τὶς γειτονικὲς τῆς χώρες, Γαλλία, Ὁλλανδία, Βέλγιο, Αὐστρία, Ἰταλία· τέσσερες εἶναι οἱ ἐπὶ μέρους κλάδοι, ὀλοκληρωμένα ἐργοστάσια βαρειᾶς βιομηχανίας, πολὺ γρήγοροι σιδηρόδρομοι, πυρηνικὴ βιομηχανία γιὰ εἰρηνικοὺς σκοποὺς καὶ Airbus, καὶ ὁ πέμπτος γιὰ τὴν Εὐρωζώνη, ἡ ἑλληνικὴ ναυτιλία...

«Δὲν διαφωνῶ, ἂν καὶ δὲν τὸ εἶχα σκεφθεῖ κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴν συλλογιστικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἑλληνικὴ ναυτιλία;» «Μά, εἶναι ἡ μεγαλύτερη παγκοσμίως καὶ ἔχει, ἐὰν θεωρηθεῖ ὡς ἐνιαία τάξις, κατὰ τὰ πρότυπα τῶν ἄλλων –κι ἐσύ, ὡς βαθὺς γνώστης τῆς ἀριστερᾶς ιδεολογίας, τὰ γνωρίζεις ἄριστα αὐτά-, στὴν ἐποχὴ μας τὰ περισσότερα κεφάλαια ὅλων τῶν ἄλλων τάξεων». «Τὸ καρφὶ μου ἄρесе γιὰ τὴν γνώση τῆς ἀριστερᾶς ιδεολογίας. Κι ἐσύ δὲν πηγαινες πίσω!» «Ἐ! ὄχι δά, δὲν τολμῶ νὰ τὸ σκεφθῶ, θὰ ἦταν θρασύτης κάτι τέτοιο. Ἀλλά, ἂς ἐπιστρέψουμε στὴν συζήτησή μας. Θεωρεῖται ἀπὸ ὅλους ἡ ἑλληνικὴ ναυτιλία ὡς κλάδος τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ἢ τοῦ Ἑλληνισμοῦ μὲ τὴν εὐρύτερη ἔννοια». «Δηλαδή, οἱ ἐφοπλιστὲς εἶναι Ἕλληνες; Αὐτὸ θέλεις νὰ πεῖς!». «Ναὶ καὶ ἐπιμένω». «Πόσοι θὰ σὲ πιστέψουνε; ὅταν εἶναι γνωστὸ πλέον ὅτι ἡ προηγούμενη κυβέρνηση, ὡς ὄργανό τους, ὀδήγησε τὴν χώρα στὴ χρεωκοπία». «Δὲν μ' ἐνδιαφέρει. Ἡ γνώση τῆς πραγματικότητος γιὰ συγκεκριμένα θέματα, δὲν εἶναι ποτὲ ποσοτικὴ ἔννοια, οὔτε μικροπολιτικὴ, εἶναι πραγματικὴ, δηλαδή, πολιτικὴ. Καὶ δὲν ὀδήγησε ἡ προηγούμενη κυβέρνηση τὴν χώρα στὴ χρεωκοπία, κι ἂς λένε ὅτι θέλουν τὰ ὄργανα τῆς διαπλοκῆς, ἀλλὰ ἡ σημερινὴ καὶ ἐπίσης οἱ δύο προηγούμενες σοσιαλιστικὲς». «Δὲν θέλω ἀντιδικία γιὰ αὐτὸ τὸ θέμα, ἀλλὰ πάντως στὴν Ἑλλάδα ἐλάχιστοι θὰ σὲ πιστέψουνε!» «Δὲν μου λέει τίποτε αὐτό, γιατί ἔχει τὶς ρίζες του στὴν ἀριστεροσύνη τῆς τελευταίας τριακονταετίας». «Τώρα τὸ πᾶς ἀλλοῦ». «Πουθενὰ δὲν τὸ πάω, μόνο του πῆγε, περιγράψω καὶ τὴν ἄλλη πραγματικότητα, τὴν καθημερινὴ μας». «Δηλαδή, ποιὸς ἐννοεῖς;» «Δηλαδή, ἐννοῶ ὅτι, ἀπ' ὅσους γράφουνε στὶς ἐφημερίδες ἢ ἐμφανίζονται στὰ τηλεπαράθυρα, οἱ ἐφοπλιστὲς εἶναι πολὺ περισσότερο Ἕλληνες καὶ

τὸ ἔχουν ἀποδείξει. Αὐτὸ ἐννοῶ καὶ τίποτε ἄλλο». «Ἄ, κατάλαβα. Συνέχισε ὁμῶς». «Εὐχαριστῶ!»

Ἡ διακοπὴ ἦταν ἀπαραίτητη, ὡς ἐκτόνωση μᾶλλον, ἀλλὰ ὁ Πέτρος ἔκανε στροφὴ γύρω ἀπ' τὸν ἑαυτό του, ἐνῶ ὁ Περικλῆς ἔμεινε ἀκίνητος, κι ἂς ἦταν πιὸ νευρικός ἀπ' αὐτὸν κι ἦταν γνωστὸ αὐτὸ ἀπ' τὰ φοιτητικὰ τους χρόνια· ὁ Περικλῆς δὲν συνέχισε, δὲν ἔδειχνε νὰ βιάζεται ἄλλωστε· εἶχε τὴν αἴσθησις ὅτι ἐλέγχει τὴν συζήτησις κι αὐτὸ δὲν ἄρесе καθόλου στὸν Πέτρο, ὁ ὁποῖος ἐπιδίωκε πάντοτε ἔχειν τὸν πρῶτο λόγο. Ξανάριξαν τὸ βλέμμα τους στὰ βιβλία ἀπὸ ἀμηχανία περισσότερο, παρὰ ἀπὸ ἐνδιαφέρον, ἐνῶ ὁ Περικλῆς εἶχε ἓνα ἀδιόρατο μειδίαμα στὰ χεῖλη του.

«Σταμάτησες; τὸν ρωτᾷ ὁ Πέτρος, ἢ δὲν ἔχεις τίποτε ἄλλο νὰ πεῖς;» «Εἶναι γνωστὸ ὅτι εὐκολὰ ἐξαντλοῦμαι». «Ἄσε τὸν αὐτοσαρκασμὸ καὶ συνέχισε». «Περιμένεις μ' ἀγωνία βλέπω!» «Θέλω νὰ δῶ ποῦ θὰ καταλήξεις;» «Λοιπόν, ἀφήνουμε τὴν ἑλληνικὴ ναυτιλία, ἀφοῦ σ' ἐνοχλεῖ ὡς νησιώτης ποῦ εἶσαι». «Ἄσε τίς εἰρωνεῖες, ἐγὼ εἶμαι ὑπερήφανος γιὰ τὴν ναυτιλία μας καὶ γιὰ τὴν νησιωτικὴ καταγωγὴ μου». «Ναί, ἀλλὰ ἐγὼ τὴν ὑποστηρίζω!» «Ἔτσι τὰ κατάφερες! Ἐσὺ ὁ Βλάχος ὑποστηρίζεις τὴν ναυτιλία!» «Ὡραῖα δὲν εἶναι;» «Δὲν ξέρω ἂν εἶναι ὠραῖα ἢ ἄσχημα, ἀλλὰ ξέρω πῶς πρέπει νὰ συνεχίσουμε». «Ναί, ἀλλὰ τὴν ἐπανάστασις τὴν ἔκαναν οἱ Βλάχοι καπεταναῖοι καὶ οἱ νησιῶτες, οἱ ναυτικοί, οἱ ἐφοπλιστὲς τῆς ἐποχῆς τῆς!» «Δὲν ἔχω ἀντίρρηση σ' αὐτό, ἀλλὰ ξεστρατίζεις τὴν συζήτησις». «Δὲν τὴν ξεστρατίζω, ἀλλὰ δὲν ἀνέχομαι ν' ἀκούω ἀπὸ νησιώτη καὶ βαθὺ γνώστη τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, τ' ἀνιστόρητα γιὰ τοὺς ἐφοπλιστὲς καὶ τὴν νεώτερη ἱστορία μας, ὅπως ἀπὸ ὅσους ἀγνοοῦν τὴν καθοριστικὴ συμβολὴ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως στὰ ἀπελευθερωτικὰ κινήματα τῆς Εὐρώπης τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος καὶ στὴν διαμόρφωσις τῶν ἐθνικῶν κρατῶν· ἦταν πιὸ σημαντικὴ κι ἀπ' τὸν ρόλο τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, διότι αὐτὴ εἶχε ἀπαξιωθεῖ μὲ τοὺς ναπολεοντεῖους κατακτητικὸς πολέμους». «Συμφωνῶ μαζί σου». «Εὐτυχῶς, ἀλλὰ ὀφείλουμε συνεχίσει, λοιπόν, τὴν συζήτησις». «Πάλι ἔφερες τὸ ἀπαρέμφατο». «Μ' ἀρέσει».

Ἀναφέραμε, λοιπόν, τοὺς τέσσερες ἀνταγωνιστικὸς κλάδους τῆς Εὐρωζώνης, μὲ ἀτμομηχανή τῆς τὴν Γερμανία, ὅπως ἡ παραγωγὴ κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν, οἱ πολὺ γρήγοροι σιδηρόδρομοι, ἡ πυρηνικὴ τεχνολογία γιὰ εἰρηνικοὺς σκοποὺς καὶ τὰ Airbus, τὰ ἐπιβατικὰ ἀεροπλάνα, μὲ πέμπτον τὴν ἑλληνικὴ ναυτιλία. Αὐτά, στὰ πλαίσια τῶν βασικῶν παραγόντων τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας ἢ παραγωγῆς, ὁ ἔλεγχος τοῦ κεφαλαίου, ἢ παραγωγὴ βιομηχανικῶν προϊόντων καὶ ἡ προηγμένη τεχνολογία. Ἔτσι ὡς ἐπανάληψις.

«Επανάληψις μήτηρ μαθήσεως». «Ἐτσι ἔλεγον οἱ παλαιοὶ δημοδιδάσκαλοι. Ὁ τρίτος, ἡ προηγμένη τεχνολογία ἔχει περάσει σχεδὸν ἀποκλειστικὰ στὰ χέρια τῶν Ἀναδυομένων, μὲ τὴν ἐξαίρεση τῶν τεσσάρων κλάδων τῆς Εὐρωζώνης». «Ἐ! Αὐτὸ δὲν τὸ δέχομαι».

Ἐκανε στροφή καὶ πῆγε στὴν ἄκρη τοῦ πάγκου· ὁ Περικλῆς ἔμεινε πάλι στὴ θέση του, ἀλλὰ τὸ μειδιάματά του ἔγινε ἐμφανέστερο, μὲ τὴν ἐλαφρὰ διαγράμμιση του στὰ μάγουλά του. Περίμενε ἀτάραχος· ὁ Πέτρος γύρισε τὸν κοίταξε βιαστικὰ κι ἔστρεψε τὸ βλέμμα του πρὸς τὰ διπλανὰ ράφια, μὲ ἐμφανῆ τὴν νευρικότητά του· τὰ παρατηροῦσε καὶ τὰ λεπτὰ φαινόταν χρόνος, ἀλλὰ ὁ Περικλῆς ἔμεινε ἀκίνητος κι ἀτάραχος. Κάποια στιγμή γύρισε καὶ τὸν εἶδε στὴ θέση του, μὲ τὸ ἀνάλαφρο μειδιάματά του.

«Μὲ περιμένεις βλέπω;» «Μά, εἶπαμε νὰ τελειώσουμε τὴν συζήτηση!» «Ἐντάξει συνέχισε». «Εὐχαριστῶ».

Λέγαμε ὅτι ὁ τρίτος παράγων τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας εἶναι ἡ ἀπόλυτη κυριαρχία τῆς στὴν προηγμένη τεχνολογία, ὅπως διαμορφωνόταν σὲ κάθε ἐποχὴ· οἱ κανονιοφόροι ἦταν ἀρκετὲς πρὸ διακοσίων ἐτῶν, τὰ ρωσικὰ θωρακισμένα καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ πεζοναῦτες δέσποζαν μεταπολεμικά, ἐνῶ καὶ στὴν παραγωγικὴ διαδικασία ἦταν σαφέστατη ἡ ὑπεροχὴ τῶν ἀποικιακῶν οἰκονομιῶν ἀπέναντι στίς μεγάλες τοπικὲς οἰκονομίες, τὴν ἰνδικὴ καὶ τὴν κινεζικὴ, παρὰ τὸν ἀδιαμφισβήτητο μεγαλύτερο ὄγκο τους.

«Γνωστὰ αὐτά, στὸ σήμερον ἔλα». «Ἐφθασα. Σήμερα, στὸν τομέα τῆς προηγμένης τεχνολογίας οἱ Ἀναδυόμενοι ἐλέγχουνε πλέον τὸν κόσμον». «Ἐ! Πῶς, ἐγὼ διαβάζω γιὰ τὴν κυριαρχία τῆς Ἀμερικῆς!» «Διαβάζεις τὰ ὄργανα τῆς προπαγάνδας τῆς καὶ δὲν ἀναζητᾷς τὰ πραγματικὰ στοιχεῖα». «Ὅλοι εἶναι ὄργανά τους;» «Περισσότερο ἀκόμη, ὅταν ἄτομα μὲ δεδομένη τὴν κατάρτισή τους, παρασύρονται ἀπ' τὰ ψεύτικα στοιχεῖα, ἀπ' τὴν εἰκονικὴ πραγματικότητα, καὶ δὲν ἐρευνοῦν τὴν πραγματικότητα». «Μ' ἔφτασες στὸ σημεῖο νὰ σοῦ ζητήσω τὰ πραγματικὰ στοιχεῖα». «Ἄκου, λοιπόν· στὸ διεθνὲς ἐμπόριο ὑπάρχει ἡ κατηγορία τῶν προϊόντων "προηγμένης τεχνολογίας", ὅπου περιλαμβάνονται τὰ πάντα, ἀπ' τὴν παραγωγή λογισμικοῦ, ἕως τὴν διακίνηση τῶν φορητῶν ὑπολογιστῶν καὶ τῶν ἐξαρτημάτων τους». «Ἐ! Αὐτὰ προέρχονται ἀπ' τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες». «Ἄμ δέ! Ἀπ' τὸ 2002 οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖες εἶχαν ἔλλειμμα μερικῶν δις δολλαρίων στὴν κατηγορία αὐτή· σήμερα τὸ ἔλλειμμά τους κυμαίνεται γύρω στὰ τεσσαράκοντα δις, μὲ τὸν συνυπολογισμό τῶν εισροῶν τους γιὰ δικαιώματα πνευματικῆς ιδιοκτησίας». «Αὐτὸ εἶναι ἀπίστευτο!» «Μοῦ θυμίζεις τὴν ἄλλη προπαγάνδα, "περὶ τοῦ τέλους τῆς ἱστορίας" καὶ "περὶ τοῦ πολέμου τῶν πολιτισμῶν", μὲ τὴν ἐσχατολογικὴ

αντίληψη τῆς ἱστορίας καὶ τὰ ἄλλα συνεπακόλουθά της!». «Μὴν μὲ ταυτίζεις μὲ αὐτά». «Ὅχι, ἀλλὰ ἐκεῖ ὁδηγεῖ ἡ συλλογιστική σου». «Δὲν εἶπα κάτι τέτοιο, ἀλλὰ ἀπάντησε στὴν ἐρώτησή μου». «Εἶναι ἀπλὴ ἢ ἀπάντηση, ζήτησε τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῆς Ἀμερικῆς...»

Πρὶν τελειώσει τὴν φράση του ὁ φίλος του ἔκανε πάλι μία στροφή γύρω ἀπ' τὸν ἑαυτό του κι ἔριξε τὸ βλέμμα του στὸν κεντρικὸ δρόμο ἀπ' τὸ στενὸ παράθυρο τοῦ πρώτου ὀρόφου· ὁ Περικλῆς ἀπέκτησε καὶ πάλι τὸ ἀνάλαφρο μειδίαμά του, ἀλλὰ σαφῶς εἰρωνικὸ αὐτὴ τὴν φορὰ. Περίμενε ὅπως πρὶν ὑπομονητικά· ὁ Πέτρος ἔδειχνε ὅτι ἦταν ἐνοχλημένος, ἀλλὰ προσπαθοῦσε διατηρῆσαι τὴν ἡρεμία του. Ἀπὸ εὐγενῆ ἀπόσταση ἢ Εὐανθία, παρακολουθοῦσε τὴν συζήτηση καὶ προχώρησε πρὸς τὸ μέρος τοὺς χαμογελώντας: «Τὰ λέτε βλέπω;» ρωτᾷ. «Θὰ μὲ τρελάνει αὐτὸς ἐδῶ!» ἀπαντᾷ ὁ Πέτρος. «Βλάχος εἶναι καὶ δὲν ὑποχωρεῖ εὐκολα». «Καὶ τί Βλάχος, Καράβλαχος», παρεμβαίνει ὁ Περικλῆς. «Γνωστὰ αὐτά», ἀνταπαντᾷ. Καὶ σὲ λίγο...

«Δυὸ ἐρωτήσεις μόνο πρὶν κλείσουμε τὴν συζήτηση», εἶπε στὸν Περικλῆ. «Εὐχαρίστως, ἔχουμε κι ἀκροατήριο». «Ἐγὼ φεύγω», λέει ἡ Εὐανθία, «δὲν θέλω νὰ μπερδευτῶ μεταξύ σας». Χαμογέλασαν ἀμφοτέρω, ἦταν γνωστὸς ὁ χαρακτήρας τους. «Ἡ πρώτη ἀφορὰ τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Κίνας· ὅπως ξέρεις ἐπικρατεῖ ὁ κομμουνισμὸς ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ οἱ κοινωνικὲς ἀνισότητες εἶναι παραπάνω ἀπὸ ἔντονες. Καὶ ἡ δεύτερη ἀφορὰ τὴν προηγμένη τεχνολογία, δηλαδὴ τὴν ψηφιακὴ ἐπανάσταση· στὴν Ἀμερικὴ ἄρχισε ἡ ἐφαρμογὴ τῆς πληροφορικῆς κι ἀπὸ ἐκεῖ πηγᾶσαν τὰ πάντα σχεδόν». «Ὡραῖες οἱ ἐρωτήσεις, ἔχουμε χρόνο γιὰ τὴν ἀπάντηση». «Ἔ! ὄχι καὶ πολὺ· νὰ εἶσαι σύντομος». «Ξέρεις, ἐγὼ στὶς δημόσιες συζητήσεις εἶμαι πάντοτε λακωνικὸς, δωρικὸς, ἄλλο στὶς ιδιωτικὲς». «Ἄστα αὐτά».

Λοιπόν, στὴν πρώτη· τὸ πρῶτο κριτήριό ἐφαρμογῆς τοῦ κομμουνισμοῦ εἶναι ἡ κοινὴ ἰδιοκτησία τῶν μέσων παραγωγῆς, δηλαδὴ ἡ κρατικοποίησή τους.

«Δὲν ἀμφιβάλλεις;» «Καθόλου».

Ἡ χώρα μὲ τὸν μεγαλύτερο κρατικὸ τομέα τῆς οἰκονομίας εἶναι οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖες, μετὰ τὴν κρίση τῶν τοξικῶν ὁμολόγων, μὲ τὴν ἐξαίρεση ἴσως τῆς Βόρειας Κορέας καὶ τῆς Κούβας.

«Δὲν νομίζω ὅτι ἔχεις ἀντίρρηση σ' αὐτό». «Ὅχι, ἀλλὰ ποῦ καταλήγεις;»

Ὅσο γιὰ τὴν ποιότητα τῆς δημοκρατίας, ἄς μὴν τὸ συζητήσουμε· εἶναι γνωστὰ αὐτὰ καὶ θὰ τραβήξει μακρὰ ἀν πιάσουμε τὸ θέμα τῆς νεωτέρας

κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας με ἀφετηρία τὴν Βρεταννία. Ὅσο γιὰ τὴν πεῖνα, δὲν ἔχω οὐσιαστικὰ ἀντίρρηση, ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ πολὺ καλύτερη ἢ κατάσταση στὴν Ἀμερική, γιὰ τοὺς μαύρους καὶ τοὺς ἰσπανόφωνους· τὸ θέμα μας, ὅμως, δὲν εἶναι οἱ κοινωνικὲς ἀνισότητες στὶς δύο μεγάλες χῶρες, ἀλλὰ ἡ δυναμικὴ τῆς οἰκονομίας τους, ὅποτε τὸ ἀφήνουμε καὶ τὸ πιάνουμε μετὰ.

«Τὸ δέχομαι, ἂν καὶ δὲν συμφωνῶ ἀπολύτως». «Χαίρομαι». Χαμογέλασε. «Πᾶμε στὸ δεύτερο». «Πῆγαμε».

Ἡ ψηφιακὴ ἐπανάσταση ξεκίνησε στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες στὴ διάρκεια τοῦ πολέμου, ὡς ἀνάγκη ἐπιλύσεως τοῦ προβλήματος τῶν μεταφορῶν πρὸς τὴν Εὐρώπη καὶ πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δραστηριότητος τῶν γερμανικῶν ὑποβρυχίων· ὁ Νόρμπερτ Βίνερ καὶ ὁ Τζὼν φὸν Νούμαν ἦταν οἱ πρωτοπόποι, ἂν καὶ τὸ ἴδιο πρόβλημα εἶχε ἐπιλύσει λίγα χρόνια προηγουμένως ὁ Λεωνίδας Καντάροβιτς στὴ Σοβιετικὴ Ἑνωση, με ἐξορία στὴ Σιβηρία ἐπὶ Στάλιν. Τὸ θέμα μας ὅμως δὲν ἀφορᾷ τὸ πῶς ξεκίνησε ἡ ψηφιακὴ τεχνολογία, ἀλλὰ τὸ ποιὰ εἶναι ἡ σημερινὴ τῆς δυναμικὴ.

«Δὲν ἔχεις ἀντίρρηση νομίζω;» «Ὁχι, ἀλλὰ πολὺ περὶ διαγραμμάτων τὸ πᾶς, ὅπως με τὸν Καντάροβιτς». «Τὸ ἀφαιροῦμε ἂν θέλεις!» «Ὁχι, ἀλλὰ δὲν τὸν γνῶριζα». «Δὲν πειράζει. Δὲν ἀναφέρεται στὴν ἐπίσημη κομμουνιστικὴ ἱστορία». «Πάλι πετᾷς τὰ καρφιά σου». «Ἐ! ἔτσι, γιὰ νὰ διανθίσουμε τὴν συζήτησιν».

Ἀπ' τὴν Ἀμερική ξεκίνησε αὐτὴ, εἶναι γεγονός, ἀλλὰ ἡ ἐξάπλωσή της ἔχει ἀλλάξει ριζικὰ τὴν κατάσταση· ὅπως ἀναφέραμε οἱ χῶρες ἐξαγωγῆς προηγμένης τεχνολογίας εἶναι τὰ τελευταῖα χρόνια οἱ Ἰνδίες καὶ ἡ Κίνα, ἐνῶ εἰσέρχεται δυναμικὰ καὶ ἡ Ρωσία, ἀλλὰ ὑποχωρεῖ ἡ Ἰρλανδία, ἡ ὁποία εἶχε ὑποκαταστήσει τὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες στὶς ἀρχὲς τῆς προηγουμένης δεκαετίας. Ἡ πληροφορικὴ προσέφερε τὴν δυνατότητα σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς ἀμερικανικὲς καὶ βρεταννικὲς ἐπιχειρήσεις ἀναθέσαι τὴν ὀργάνωση τῆς διαχειρίσεώς τους, πέραν τοῦ ἀπλοῦ λογιστηρίου, σὲ ἰνδικὲς ἐταιρεῖες· στὴν πραγματικότητά πρόκειται γιὰ τὸ σύγχρονο σύστημα τῶν διομολογήσεων, ὅποτε αὐτὲς ἐξαρτῶνται ἀπολύτως γιὰ τὴν λειτουργία τους, κυρίως στὸν τομέα τῶν ὑπηρεσιῶν, ἀπ' τὴν συνεργασία τους με τὶς ἰνδικὲς ἐταιρεῖες, με ἔδρα κυρίως τὴν Μπαγκαλῶρε.

«Πρῶτη φορὰ τὰ ἀκούω αὐτά!» «Ὁχι γιὰ τὶς διομολογήσεις!» «Ὁχι γιὰ τὰ ὑπόλοιπα κι ἄσε τὸ πνεῦμα». «Εὐχαρίστως».

Ἔτσι εἶναι ὅμως, ἀλλὰ με δύο σαφέστατες διαφορὲς: οἱ Ἕλληνες, ὅταν καταργοῦσαν τὶς διομολογήσεις, γνῶριζαν ὅτι ἡ οἰκονομία τους δούλευε

καὶ μάλιστα πολὺ καλύτερα, ὅπως τὸ ἐπιχείρησαν κάποιοι αὐτοκράτορες, ἀλλὰ ἠττήθηκαν στρατιωτικὰ ἀπ' τὶς ἰταλικὲς ἐμπορικὲς πόλεις. Οἱ Δυτικοί, Ἀμερικανοὶ καὶ Ἀγγλοὶ κυρίως ὅπως προαναφέραμε, ἂν διακοπεῖ ἀπότομα ἢ συνεργασία τους μὲ τὴν Μπαγκαλόρε, σταματᾷ καὶ ἡ λειτουργία τῆς οἰκονομίας τους. Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη διαφορὰ.

«Τρελλὰ πράγματα λές;» «Μά! ἀπὸ μικρὸ κι ἀπὸ τρελλὸ μαθαίνεις τὴν ἀλήθεια, λέει ἡ λαϊκὴ παροιμία». «Ναί, ἐσὺ τὰ ἔχεις ἀμφότερα». «Κι εἶμαι ὑπερήφανος· τρελλός, ἀφοῦ τὸ λές κι ἐσύ, εἶναι γεγονός. Μικρός, νὰ ρωτήσουμε ἐκεῖνο τὸ ὠραῖο κοριτσάκι στὴ γωνία, νὰ μᾶς πεῖ πόσα χρόνια διαφορὰ ἡλικίας ἔχουμε;» «Ὅχι, ξέρω τὴν ἀπάντηση». «Εὐχαριστῶ διὰ τὴν φιλοφρόνησιν». «Παρακαλῶ, συνεχίζουμε».

Ἡ παραγωγή λογισμικοῦ, ἡ δευτέρη διαφορὰ, δηλαδὴ νέων προγραμμάτων, γίνεται πρωτίστως στὶς Ἰνδίες καὶ στὴ Ρωσία –μὲ τὴν Ἑλλάδα ὡς τὴν πλέον δυναμικὴ χώρα, ἂν δὲν εἶχαμε τὴν προμελετημένη ἐπιβολὴ τῆς καθυστερήσεως στὴν ἐφαρμογὴ τῶν εὐρυζωνικῶν συνδέσεων ἀπ' τὴν προηγούμενη σοσιαλιστικὴ κυβέρνησι-, καὶ δευτερευόντως στὴν Κίνα καὶ στὶς ἄλλες χῶρες. Ὁ λόγος εἶναι ἀπλός, ἐξαρτᾷται ἀπ' τὶς δυνατότητες δημιουργικῆς συνθέσεως ἐκάστης γλώσσης· ὅσο πιὸ ἀπλοϊκὴ εἶναι ἡ γλῶσσα, ἀπλῆ στὸ συντακτικὸ τῆς καὶ στὴν γραμματικὴ τῆς, τόσο πιὸ δύσκαμπτη εἶναι καὶ πιὸ ἀδύναμη στὴν παραγωγή λογισμικοῦ, διότι ἡ ἱκανότης συνθέσεως ἐκάστης γλώσσης, ἐκάστου λόγου, ἐξαρτᾷται ἀπ' τὴν δομὴ τῆς· ὑπάρχουν γλῶσσες δύσκαμπτες, ὅπως ἡ λατινικὴ καὶ ἡ ἀγγλικὴ, μὲ ἀνταπόκριση κυρίως σὲ νοοτροπία στρατιωτικῶν καθεστώτων καὶ ἀνάλογη πολιτικὴ πρακτικὴ, καὶ ἄλλες δημιουργικὲς καὶ εὐέλικτες, μὲ ἱκανότητα συνθέσεως, ὅπως ἡ ἑλληνικὴ, ἡ Ἰνδουιστικὴ, ἡ ρωσικὴ, ἡ κελτικὴ, ἡ ὁποία καὶ προσέφερε τὸ κατάλληλο ἔδαφος γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς παραγωγῆς λογισμικοῦ στὴν Ἰρλανδία.

«Κι αὐτὰ πρώτη φορὰ τ' ἀκούω, ἀλλὰ πρακτικὰ δὲν μοῦ τὰ ἐξηγεῖς;» «Εὐχαριστῶς. Θέλεις, δηλαδὴ, ἐδῶ στὴ σύντομη συνάντησή μας στὸ βιβλιοπωλεῖο, νὰ κάνουμε ἰστορικὴ ἀναδρομὴ;» «Δὲν εἶπα αὐτό, ἀλλὰ νὰ θεμελιώσεις τὴν ἄποψή σου». «Ἀμέσως!»

Ἡ ψηφιακὴ τεχνολογία στηρίζεται στὴ μέθοδο Simplex, ὅπως ὀνομάζεται, στὴν δυνατότητα ἀπειρίας λύσεων ἑνὸς συστήματος μ ἐξισώσεων μὲ n ἀγνώστους, ὅταν τὸ n εἶναι μεγαλύτερο τοῦ μ , καὶ ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀρίστης ἐξ αὐτῶν λύσεως εὐκόλη· αὐτὰ στὰ μαθηματικά. Στὴ διαλεκτικὴ, στὸν ἀνθρώπινο λόγο καλύτερα, μεταφέρεται ὡς ἡ δυνατότης συλλογισμοῦ, λογικῆς ἐπεξεργασίας, περισσοτέρων δευτερευουσῶν προτάσεων, ὑπὸ ἐξάρτησις ἀπὸ τὴν κυρία πρότασι· δὲν ἔχουν ὅλες οἱ γλῶσσες αὐτὴ τὴν ἄνεσις· μερικὲς, ὅπως ἡ ἀγγλικὴ, δυσκολεύονται στὸν

συνδυασμό περισσότερων τῶν δύο δευτερευουσῶν προτάσεων ἀπ' τὴν κυρία πρόταση· ἄλλες ἢ ἑλληνική, ἢ ἰνδουιστική, ἢ ρωσική, παρέχουν τὴν εὐχέρεια τοῦ συνδυασμοῦ ἀπειρίας δευτερευουσῶν προτάσεων, ὁπότε καὶ προσφέρουν εἰς τὸν χρήστη τους τὴν δυνατότητα τῆς ταχύτερας καὶ πιὸ ἀποδοτικῆς ἐπεξεργασίας τῶν διαφόρων προβλημάτων.

«Μά! Τί λές, ἀφοῦ εἶναι γνωστὸ ὅτι στοὺς ὑπολογιστὲς χρησιμοποιοῦν ὡς γλῶσσα τους ὅλοι σχεδὸν τὴν ἀγγλική, ἢ μᾶλλον τὴν ἀμερικανικὴ ἐκδοχὴ τῆς». «Ἔχεις δίκαιο· αὐτὴ εἶναι ἡ χρηστικὴ γλῶσσα, τὸ ὄργανο γιὰ τοὺς τρόπους λειτουργίας τῶν ὑπολογιστῶν, δηλαδή, τῶν μέσων τῆς ψηφιακῆς τεχνολογίας, ἐνῶ ἐμεῖς μιλάμε γιὰ τὸν λόγο τῶν ἐρευνητῶν, τὸν τρόπο λειτουργίας τῆς σκέψεώς τους». «Γιὰ ξαναπές το αὐτό;»

Στὴν ψηφιακὴ τεχνολογία εἶναι σαφέστατη ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν μέσων τῆς τεχνολογίας, ἀκόμη καὶ τῶν λογικῶν σχημάτων, ὅπως εἶναι τὸ σύστημα τῶν ἐξισώσεων, διότι κάθε ἐξίσωσις εἶναι μία δευτερεύουσα πρότασις, καὶ τῆς σκέψεως, τῆς διανοίας τοῦ ἐρευνητοῦ, κατὰ τὴν ἑλληνικὴ φιλοσοφία· τὸ ὄργανο, οἱ ὅροι τοῦ συστήματος τῶν ἐξισώσεων, εἶναι στὴν ἀγγλικὴ κυρίως, ὅπως τὸ μιστρί καὶ τὸ σκεπάρνι τοῦ γλύπτου εἶναι γερμανικῆς κατασκευῆς, ἀλλὰ τὸ ἐνδιαφέρον ἐστιάζεται εἰς τὸν λόγον τοῦ ἐρευνητοῦ, εἰς τὴν γλῶσσαν του, εἰς τὸ ἐὰν αὐτὴ ἔχει τὴν ἰκανότητα συνδέσεως περισσότερων ἐννοιῶν, δευτερευουσῶν προτάσεων, μὲ τὴν κυρία πρόταση, δηλαδή, τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐρεύνης, τὸ ἄγαλμα τοῦ γλύπτου. Δὲν εἶναι ὅλες οἱ γλῶσσες ἴδιες, ἢ μᾶλλον δὲν ἔχουν τὴν ἴδια ἄνεση συνδέσεως, ἢ διαφοροτικὰ συνθέσεως εἰς τὴν συλλογιστικὴν τοῦ ἐρευνητοῦ. Μὲ τὴν ψηφιακὴ τεχνολογία ἢ γλῶσσα, ὁ λόγος τοῦ ἐρευνητοῦ, ἐπηρεάζει εὐθέως τὸ παραγωγικὸ του ἀποτέλεσμα· ὅποιος σκέπτεται, ἢ χρησιμοποιεῖ ἂν καὶ δὲν ἀρμόζει τὸ ρῆμα, μὲ ἀπλοϊκὲς γλῶσσες ἢ δύσκαμπτες, ἔχει χαμηλὴ παραγωγικότητα, ἐνῶ ὅποιος σκέπτεται, ὅπως εἶπαμε, μὲ εὐέλικτες καὶ δημιουργικὲς γλῶσσες, ἢ ἀπόδοσή του, εἶναι πολλαπλασία· στὴν ψηφιακὴ ἐποχὴ δὲν μετράει, ἢ μετράει ἐλάχιστα, ἢ εὐρεσιτεχνία, ὅπως μετροῦσε στὴν βιομηχανικὴ ἐποχὴ, μὲ τὴν ἀναγωγή τῆς ὡς τὸ κύριο μέλημα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Σήμερα μετράει ἡ δημιουργικὴ σκέψη, ἡ ἰκανότης παρουσιάσεως νέων συνθέσεων, παραγωγικῶν ἢ λογικῶν, προϊόντων ἢ προγραμμάτων· φαίνεται ἄλλωστε αὐτὸ κι ἀπ' τὴν καθημερινότητά μας, δὲν ἀκούγεται, αὐτὴ ἢ ἡ ἄλλη εὐρεσιτεχνία, παρὰ ἡ νέα ἐφεύρεση, ἢ δυνατότης παρουσιάσεως νέων προγραμμάτων ἢ προϊόντων· ἡ δημιουργικότης τοῦ λόγου, καὶ κατὰ προέκτασι τῆς ἐργασίας, μετράει στὴν ψηφιακὴ ἐποχὴ. Ἐπιπροσθέτως, ὑπάρχουν καὶ δύο ἄλλα πλεονεκτήματα τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσης, τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου, τὰ ὅποια τώρα γίνονται ἀντικείμενο ἐρεύνης: ἡ μουσικὴ του ἁρμονία, τὸ μέτρον, ὁ ῥυθμὸς καὶ ἡ προσῳδία του, μὲ τὴν πληρέστατη μελέτη τους ἀπ' τὴν ἐποχὴ τοῦ Πυθαγόρου· μουσικὴ

άρμονία ἔχουν καὶ ἡ Ἰνδουιστικὴ καὶ ἡ κινεζικὴ γλῶσσα, ἀλλὰ δὲν εἶμαι σὲ θέση γιὰ τὴν ἀνάλυση τοῦ θέματος. Δεύτερο, μοναδικό, εἶναι ἡ χρήσις ἑλληνικῶν ὄρων εἰς τὴν ἐπιστήμην παγκοσμίως, δηλαδὴ ὑπάρχει ἡ ταύτισις σημαίνοντος καὶ σημαινομένου εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν...

«Πολὺ φιλοσοφία ἔβαλες;» «Δὲν νομίζω, ἐλαχίστη· σοῦ θυμίζω καὶ τὴν παρισινὴ σου διαδρομὴ». «. Κι ἐσὺ ἔχεις κάνει εἰς Παρισίους. Τὰ λένε ἄλλοι αὐτά;» «Ἄρκετοί, ἢ μᾶλλον ὄλο καὶ περισσότεροι, ὅσοι βλέπουν τὸ ἀδιέξοδο τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας, ὡς πολιτικὸ σύστημα καὶ ὡς διαδικασία παραγωγῆς, κι ἀναζητοῦν πάλι τὶς πηγές τους στὸν ἑλληνικὸ πολιτισμό, στοὺς Ἕλληνες, ὡς τοὺς αἰωνίους νέους, ὡς τὰ ἀνυπότακτα παιδιὰ τῆς ἱστορίας». «Ὡραία προβολὴ ἔκανες, ἀλλὰ ἐσὺ ἀπὸ ποῦ τὰ βρῆκε αὐτά;» «Ἀπ’ τοὺς ἀρχαίους ἡμῶν προγόνους, ἀλλὰ κι ἀπ’ τοὺς πατέρες τῆς ἐκκλησίας, ἂν καὶ παραβιάζω ἀνοικτὰς θύρας». «Δὲν εἶναι ἡ ὥρα γιὰ εἰρωνεία;» «Τὸ ξέρω, δὲν εἰρωνεύομαι καθόλου». «Δηλαδή, ἀπὸ ποιούς;» «Ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη, τό, “Περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων”, πρωτίστως, εἶναι τὸ φιλοσοφικὸ δοκίμιο τῆς ψηφιακῆς ἐπαναστάσεως, ἔστω κι ἂν ἐλάχιστοι τὸ ἔχουν ἀναγνωρίσει· τὸ τελευταῖο βιβλίον τῶν “Πολιτικῶν”, τουλάχιστον ἐπίσης, διὰ τὴν σημασίαν τῆς μουσικῆς εἰς τὴν παιδείαν τῶν Ἑλλήνων, τῶν νέων». «Κι οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας;» «Ἡ πρὸς τοὺς νέους ὁμιλία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, “πρὸς τοὺς νέους, πῶς ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων”, ἐμπεριέχει πλήρη ἐρμηνεῖα τῆς ἐπιδράσεως τῆς μουσικῆς εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἥθους, ἀλλὰ σαφέστερος, ἀπὸ φιλοσοφικῆς ἀπόψεως, εἶναι ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς εἰς τὰς “περὶ κατηγοριῶν” γραφάς του, ὅπως καὶ ὁ πατριάρχης Φώτιος, εἰς τὰς “περὶ κατηγοριῶν” ἐπίσης, καὶ περισσότερο εἰς τό, «περὶ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μυσταγωγίας”, ἵνα ἀναφέρουμε ἐλάχιστα ἐξ αὐτῶν». «Μὲ βρίσκεις ἀνέτοιμο». «Μά, δὲν περίμενα νὰ σὲ συναντήσω, ἂν κι ἔχουμε βρεθεῖ πολλές φορές, ἀλλὰ μὲ μεγάλη χρονικὴ ἀπόστασις». «Μοῦ κάνει ἐντύπωση ποῦ δὲν ἀνέφερες τὸν Πλάτωνα». «Ἐμμεσες ἀλλὰ σαφεῖς ἀναφορὲς κάνει εἰς τὸν “Τίμαιον”, μὲ τό, “Σόλων, Σόλων, Ἕλληνες αἰεὶ παῖδες ἐστε”, τουλάχιστον, εἰς τὸν “Θεαίτητον”, μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ Θαλοῦ τοῦ Μιλησίου καὶ τῆς ἐμμελοῦς καὶ χαριέσσης Θράττης θεραπαινίδος, δηλαδὴ, τὸν ρόλον τοῦ φιλοσόφου εἰς τὴν κοινωνίαν, εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὴν δημοκρατίαν καὶ μάλιστα τὴν ἄμεσον καί...» «Φτάνει, φτάνει· τὰ κατέγραψα ὅλα, ὅταν χρειασθῶ κάτι θὰ σοῦ τηλεφωνήσω». «Στὴ διάθεσή σου, Πέτρο». «Γεῖα χαρά», «Γεῖα χαρά».

Ἐπίμετρον

Χάθηκαν καὶ πάλι οἱ παλιοὶ φίλοι, ἄλλωστε δὲν ἐπικοινωνοῦσαν καὶ πολὺ συχνά, ἢ μᾶλλον ἀραιὰ καὶ τοῦ ἀναζητοῦσε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ὅταν χρειαζόταν κάτι· ὁ Περικλῆς σπανίως ἔβλεπε τηλεόραση κι ἀκόμη πιὸ σπάνια, ὡς αἰπόλος γάρ, τὶς ἐνημερωτικὲς ἐκπομπές. Ἐνα πρωινό, τοῦ τηλεφώνησε κάποιος φίλος του καὶ τοῦ εἶπε, ν' ἀνοίξει τὴν τηλεόραση, διότι σ' ἕνα γνωστὸ κανάλι εἶχε κάτι ἐνδιαφέρον· δὲν τοῦ εἶπε τίποτε ἄλλο καὶ δὲν βιάστηκε πολὺ, διότι κάτι ἔγραφε κι ἤθελε ὀλοκληρῶσαι τὴν σκέψη του. Ὅταν τὴν ἀνοίξε εἶδε τὸν Πέτρο, νὰ ὑπερασπίζεται τὴν οἰκονομικὴ πολιτικὴ τῆς σοσιαλιστικῆς κυβερνήσεως καὶ τὸ δεύτερο Μνημόνιο, μὲ τὴν δικαιολογία ὅτι ἔτσι θὰ προσαρμοσθοῦμε πρὸς τὶς ἀνάγκες τῆς νεωτέρας ἐποχῆς, διότι ἔχουμε μείνει πίσω, μετὰ τὴν κατάρρευση τοῦ Βυζαντίου, καὶ δὲν παρακολουθήσαμε τὴν ἀναγέννηση καὶ τὴν ἀνοδο τῆς Εὐρώπης. Κάπως ἔτσι τὰ ἔλεγε, καὶ ἐπανεμφανίσθηκε, μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ, σὲ κρατικὸ κανάλι πλέον, ἐνῶ χαρακτήρισε ἀσήμαντο τὸ κίνημα τῶν Ἀγανακτισμένων, ἐπειδὴ ἔχουν γίνει καὶ παλαιότερα πολλὲς διαμαρτυρίες στὶς πλατεῖες, ἀλλὰ τοῦ ἔμεινε ἡ φράση, «μείναμε μωρά», κι εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἐνηλικίωσή μας.

Τὸ περίμενε καὶ δὲν τὸ περίμενε αὐτό· γνώριζε ὅτι ὁ Πέτρος εἶχε ἐγκαταλείψει, ἢ μᾶλλον ἀπορρίψει, τὴν ἀριστερὴ φιλοσοφικὴ θεώρηση, μετὰ τὶς φοιτητικὲς του περιπλανήσεις, κι εἶχε προβάλει τὴν ὀρθοδοξία, μὲ τὸν χαρακτηρισμὸ νεοορθόδοξος, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀναζητήσεις στὸν Πλάτωνα καὶ στοὺς νεοπλατωνικοὺς, στὸν Πλωτῖνο κυρίως· εἶχε πρωτοστατήσει στὴν ἔκδοση νεοορθόδοξων περιοδικῶν καὶ εἶχε ἐκδώσει πολλὰ σχετικὰ βιβλία. Ἡ ἀποψη αὐτὴ τὸν συγκλόνισε· δηλαδή, ἐγκαταλείπει, ἀπαρνεῖται τὴν ὀρθοδοξία, ὅταν ἐμφανίζοταν ὡς πιστὸς ὀρθόδοξος καὶ μὲ κανονικὴ παρακολούθηση τῆς Θείας Λειτουργίας, ὡς ἱεροψάλτης μάλιστα· ἀγνοεῖ, μᾶλλον περιφρονεῖ, τὴν ἑλληνικὴ σκέψη τόσο προκλητικά, διότι τὴν γνωρίζει ὅσο ἐλάχιστοι στὴν ἐποχὴ μας καὶ ἰδιαίτερος τὴν μεσαιωνικὴ γραμματεία. Αὐτὸ τουλάχιστον πρόβαλε ἐπὶ δεκαετίες.

Τὸν βασάνισε ἀρκετὰ τὸ θέμα τὸν Περικλῆ, γιατί ἦταν καὶ ἡ περίπτωση τοῦ ἄλλου νεοορθόδοξου καὶ συνταξιούχου τώρα καθηγητοῦ ἀπ' τὸ πράσινο Πανεπιστήμιο τῆς πρωτεύουσας μὲ τὴν ἀντίστοιχη πορεία καὶ παρόμοιες ἐμφανίσεις στὶς τηλεοράσεις, ἀλλὰ καὶ σὲ ἡμερήσια ἐφημερίδα, ἂν καὶ δὲν ἔδειχναν ὅτι εἶχαν ποτὲ στενὲς σχέσεις μεταξύ τους· αἰφνιδίως λησμονεῖται ἡ ὀρθοδοξία καὶ ὡς δόγμα καὶ ὡς ἐκκλησία καὶ ὡς τρόπος ζωῆς μὲ τὶς ρίζες τῆς στὴν ἀρχαιοελληνικὴ ἀντίληψη καὶ μουσικὴ ἀρμονία. Τὸ σημαντικώτερον εἶναι ὅτι προβάλλεται ἡ δυτικὴ κοινωνία, καὶ μάλιστα ἡ προτεσταντικὴ ἐκδοχὴ τῆς· δηλαδή, ἀποδέχονται ἀμφότεροι τὴν καλβινιστικὴ ἠθικὴ καὶ τὸ προτεσταντικὸ πνεῦμα ὡς τὴν

μοναδική διέξοδο, όχι μόνο για την χώρα μας, αλλά και για την ανθρωπότητα. Πότε; όταν απαξιώνεται ο ρόλος της βιομηχανικής κοινωνίας από τους πρωτοπόρους της παγκοσμίας σκέψευς στην Ευρώπη και στις αναδυόμενες χώρες, όταν θεωρείται πλέον ως δεδομένος ο έτερογενής και πολυπολικός κόσμος, όταν ή σοβαρή παγκόσμια φιλοσοφική σκέψη διέπεται απ' τον διάλογο, ελληνικής, ινδικής και κινεζικής φιλοσοφίας, όταν στη διεθνή πολιτική σκηνή έχουν αλλάξει ἄρδην ὅλα τὰ μεταπολεμικὰ δεδομένα. Οί σκέψεις αυτές βάραιναν πάρα πολύ στο μυαλό του, διότι είχαν και κάποια κοινή πορεία πάλαι ποτέ...

Είναι γεγονός ότι στον τύπο και στην πνευματική μας ζωή έχουν επικρατήσει οί Ἀτλαντιστές «θεωρητικοί»: ο διάλογος τῶν πολιτισμῶν, ὅπως τὸν προβάλλουν ή Κίνα, οί Ἰνδίες, ή Ρωσία, πολλοί και ἀξιόλογοι Εὐρωπαῖοι, ἀπαξιώνεται μέσα απ' τήν προπαγάνδα τῶν ἀμερικανόδουλων ειδικῶν και με τήν παντελή ἄγνοια τῶν ἄλλων προβληματισμῶν, ἀκόμη και ἐκείνων τῆς Εὐρώπης· ή ἰσοπέδωσις τῶν πάντων και ή ἀπαξίωσις κάθε ἄλλης ἐννοίας και προβληματικῆς, ὅπως συνέβη κατὰ τήν ἐπίσκεψη τοῦ Κινέζου προέδρου πρὸ τριετίας και τοῦ Κινέζου πρωθυπουργοῦ πρὸ ἔτους περίπου, εἶναι δεδομένη απ' τοὺς προβαλλομένους διανοητὲς τῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ δὲν τὸ περιέμενε σὲ τέτοιο βαθμό, τήν ἀλλαγὴ τῆς στάσεως τῶν Νεοορθόδοξων. Ἡ μετάπτωση τῆς λογικῆς τους ἔχει σημασία· πρὸ ὀλίγων δεκαετιῶν, ὅταν ἦταν χωρισμένος ὁ κόσμος στὰ δύο στρατόπεδα και με τὸν ψυχρὸ πόλεμο ἀσθμαίνοντα, ἀναδύονταν οί διανοούμενοι αὐτοί, ὡς νεοορθόδοξοι· με τήν κατάρρευση τῆς ἀμερικανικῆς κοσμοκρατορίας και τήν παντελή ἀπαξίωση τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας ὡς πολιτικοῦ και πολιτιστικοῦ προτύπου, ἀλλὰ και ὡς τρόπου ζωῆς, λόγω τῆς ἐπιδεινώσεως τοῦ κλίματος, ἐμφανίζονται φανατικοί ὀπαδοί τῆς ἀτλαντικῆς ἰδεολογίας και τῆς καλβινιστικῆς ἠθικῆς, ὡς τῆς μοναδικῆς διέξοδου για τήν ανθρωπότητα. Ἀπουσιάζει κάθε ἀναφορά, ἂν ὄχι στὸν ἐλληνικὸ πολιτισμὸ ὡς ἀναζήτηση απ' τοὺς ἄλλους παλαιούς και ἱστορικοὺς λαούς, ἔστω στήν Ὀρθοδοξία...

Περίεργα πράγματα τουλάχιστον αὐτά...

Χρῆστος Ζ. Καρανίκας,
Καισαριανή, Καλαμάκι,
Σεπτέμβριος 2011